

GRUMS KOMMUN

GRUMS KOMMUN
Kommunstyrelsen

2016 -09- 16

Diarienummer

Riktlinjer för faderskapsutredningar Grums kommun

Inledning

I lagtexter och i förarbeten till socialtjänstlagen och föräldrabalken används begreppet "socialnämnd" som ansvarig myndighet. För Grums kommun är det kommunstyrelsen som är ansvarig myndighet för faderskapsutredningar.

Reglerna om fastställande av faderskap återfinns i föräldrabalken (FB), då främst i kapitel 1, 2, 3 och 20 samt kungörelse angående socialnämnds medverkan vid fastställande av faderskap mm och lagen angående blodundersökning.

Liksom i andra utredningar som rör barn ska principen om barnets bästa vara vägledande.

Huvudregeln är att om föräldrarna är gifta med varandra vid barnets födelse ska mannen i äktenskapet anses som barnets far (1 kap. 1 FB) oavsett om makarna sammanbor eller inte. Detsamma gäller om modern är änka och barnet föds inom viss kort tid efter makens död. I övriga fall ska faderskapet fastställas.

Skattemyndigheten är skyldig att till Grums kommunstyrelse, genom s.k. underrättelse, anmäla de barn för vilka faderskapet måste fastställas. Denna regel gäller för nyfödda barn och för äldre barn som invandrat till landet (för de barn som saknar giltiga faderskapshandlingar).

Vid insemination/äggdonation ska make eller man som modern lever tillsammans med under äktenskapsliknande former betraktas som far till barnet, om han gett sitt samtycke till inseminationen/äggdonationen. Förutsättningen är dock att det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet är avlat genom insemination/äggdonation. I dessa fall gäller; **är föräldrarna inte gifta med varandra måste faderskapet fastställas i vanlig ordning.**

Ansvaret att utreda och om möjligt fastställa faderskap ankommer på socialnämnden i den kommun där barnet är folkbokfört (i Grums kommun kommunstyrelsen). Om folkbokföringsort inte finns är det vistelsekommunen som är skyldig att göra utredningen. Socialnämnden (i Grums kommun kommunstyrelsen) är skyldig att utreda faderskapsfrågan om barnet har sitt hemvist i Sverige, d v s om vistelsen anses stadigvarande. Barn som saknar uppehållstillstånd anses sakna hemvist. I dess fall inleds faderskapsutredning endast om någon av föräldrarna begär det.

Men observera nedanstående;

I de fall modern inte har uppehållstillstånd i Sverige BÖR inte faderskapet fastställas. Som regel är uppehållstillstånd primärt för att kunna bedöma att modern har hemvist i Sverige. För att kunna fastställa barnets hemvist så bör vi konstatera att barnets hemvist ofta sammanfaller med moderns hemvist under barnets första levnadsår, med hänsyn till barnets starka beroende till modern. Däremot kan mamman och barnet ha olika hemvist och det finns inget rättsligt hinder för att barnet kan ha annan hemvist än mamman, varför en individuell bedömning ska göras i alla ärenden.

Fastställs faderskapet i de fall där kvinnan är asylsökande ska vi vara medvetna om att barnet kan riskera att modern kan komma att utvisas. Finns då en fader med ett uppehållstillstånd i Sverige kommer barnet bli kvar i Sverige utan sin mamma.

Utredningen och registrering i systemet Pro capita

Kommunstyrelsen ansvarar för utredningar, godkännande av bekräftelser och för barnets talan i rättegångar. Utredningen påbörjas så snart nämnden fått kännedom om ärendet, och bör vara slutförd inom ett år från barnets födelse, om inte särskilda skäl finns (2 kap. 8 § 2 stycket FB).

Beslut och registrering i systemet Pro capita

När underrättelse om nyfött barn eller inflyttat barn inkommer ifrån skatteverket ska utredare alltid kontrollera barnets folkbokföring innan utredning påbörjas. Beslut om faderskap fattas av kommunstyrelsen i den kommun där barnet är folkbokfört. Har parterna vänt sig till fel kommun ska de hänvisas till rätt instans.

Är barnet folkbokfört i Grums kommun och/eller bedöms ha sin hemvist här ska utredare skicka en kallelse till modern och registrera ärendet i systemet Pro capita. Ärendet öppnas på barnets personnummer, och kallelsen och alla andra kontakter ska journalföras i Pro capita.

Den kommun som inlett en faderskapsutredning ska slutföra den, även om mor och barn skulle flytta till annan kommun.

Utredning när föräldrarna inte är gifta

Om föräldrarna inte är gifta ska faderskapet utredas. Det fastställs genom mannens bekräftelse eller genom dom. Utredning ska göras i alla faderskapsärenden. Utredningen får anpassas efter ärendets art. Finner utredaren inget som talar emot att den man som uppgivits är barnets far fastställs faderskapet genom att utredaren godkänner bekräftelsen. Finner utredaren att det finns uppgifter som gör att faderskapet är tveksamt görs en fördjupad utredning. Vid tveksamhet eller om mannen vägrar bekräfta faderskapet väcker utredaren talan vid domstol (detta sker alltid via kommunstyrelsen).

Utredningen ska bedrivas med hänsyn till berörda parter integritet. Tolk ska användas då någon av parterna inte är svensktalande.

Samtal med parterna ska utgå från den s.k. konceptionstiden – den tidsperiod under vilken barnet kan ha avlats. Tabell för beräkning av konceptionstid återfinns i socialstyrelsens Allmänna Råd.

Utredning när föräldrar är sammanboende

Om parterna uppger att de sammanbor och haft samlag med varandra under konceptionstiden och är övertygade om att barnet är deras gemensamma är dessa uppgifter som regel tillräckliga för att kommunstyrelsen ska kunna anta att mannen är far till barnet. Det är av största vikt att parterna upplyses om under vilken period konceptionstiden inföll och dess innebörd.

Utredningen dokumenteras omgående i systemet pro capita och i ett s.k. S-protokoll (finns i på socialstyrelsens hemsida SOSFS 2011:2 Bilaga 1).

Med sammanboende avses att parterna sammanbor när faderskapet fastställs.

Av utredningen ska det klart framgå att parterna fått upplysning om både konceptionstidens längd och dess innebörd. Det väsentliga vid sammanboende är att parterna haft samlag under konceptionstiden och att båda är övertygade om att barnet är deras gemensamma. Om tvekan föreligger måste en noggrannare utredning göras.

Om parterna vägrar att lämna uppgifter kan bekräftelsen inte godkännas. Utredaren ska då försöka påverka parterna att lämna uppgifter med hänvisning till barnets rättigheter. Det kan i undantagsfall förekomma att parterna av principiella skäl inte vill underteckna en bekräftelse. Om det inte går att få faderskapet fastställt på annat sätt väcks talan vid domstol.

Utredning när föräldrar ej är sammanboende

Om parterna inte sammanbor används s.k. MF-protokoll (finns på socialstyrelsens hemsida SOSFS 2011:2 Bilaga 2). Har parterna haft ett mer stadigvarande förhållande kan utredningen göras summarisk. I övriga fall krävs en mer omfattande utredning.

Lämpligen träffar utredaren modern i ett enskilt samtal för att få uppgifter. Därefter kallas den/de uppgivna mannen/männen för att lämna uppgifter samt uttala sig om moderns uppgifter. Den efterforskning som är nödvändig måste ske med erforderlig finkänslighet.

Om inte mannen hör av sig efter kallelse skickas rekommenderat brev med mottagningsbevis. Bor mannen på annan ort kan biträde med utredningen rörande honom begäras hos socialtjänsten i hans hemkommun. Kommuner är skyldiga att biträda varandra. Om annan kommun begär biträde av Grums kommun, ska den kommuns begäran om biträde hanteras skyndsamt.

Om den uppgivne fadern är bosatt utomlands ska utredaren begära bistånd med utredningen hos svenska ambassaden i det land han är bosatt. Särskilda formulär för sådan begäran (finns på socialstyrelsens hemsida SOSFS 2011:2 Bilaga 12).

Oavsett utredning ska föräldrarna få nedanstående information

Namnlagen

Vikten att teckna barnförsäkring

Direkt när faderskapet är fastställt har barnet arvsrätt efter fadern

Att alla är underhållsskyldiga gentemot sina barn

Regler om underhållsstöd eller underhållsbidrag (det senare fastställs i dom)

Skillnad på gemensam eller ensam vårdnad

Hur föräldrarna kan anmäla gemensam vårdnad

Familjerådgivningen i Karlstad

Föräldrarna erhåller en kopia på bekräftelsen och protokollet samt påskrivet beslut från systemet Pro capita.

Nedanstående information ges till föräldrar vid MF protokoll

Direkt när faderskapet är fastställt har barnet umgängesrätt till sin far oavsett om modern har ensam vårdnad

Vikten att barnet får veta sitt biologiska ursprung

Vikten att barnet får veta sitt ursprung ur medicinsk synpunkt

Regler om underhållsstöd eller underhållsbidrag (det senare fastställs i dom)
Att socialtjänsten kan erbjuda kostnadsfria samarbetsamtal

Utredning vid insemination/äggdonation

Utredning krävs även vid insemination/äggdonation när föräldrarna inte är gifta med varandra. Det skriftliga samtycket till insemination/äggdonation som krävs från den man kvinnan sammanbor med är inte en faderskapsbekräftelse. Utredning och bekräftelse krävs därför även i dessa fall.

Utredning när föräldrar är gifta

Om mannen i äktenskapet anser att han inte är biologisk fader till barnet kan han inleda rättegång (3 kap. 1 § FB). Förutsättningarna för att rätten ska förklara att mannen inte är far till barnet är att

- 1) det är utrett att modern har haft samlag med annan än mannen under tid då barnet kan vara avlat och det med hänsyn till samtliga omständigheter är sannolikt att barnet har avlats av den andre
- 2) det på grund av barnets arvsanlag eller annan särskild omständighet kan hållas för visst att mannen inte är barnets fader, eller
- 3) barnet har avlats före äktenskapet eller under det att makarna levat åtskilda och det inte är sannolikt att makarna har haft samlag med varandra under tid då barnet kan vara avlat.

Om samtliga berörda parter är överens kan faderskapsfrågan lösas genom s.k. trepartsbekräftelse. Godkänner mannen i äktenskapet skriftligen annan mans bekräftelse av faderskapet, och har ifråga om bekräftelsen iakttagits bestämmelserna i 1 kap. 4 § FB, ska därigenom anses fastställt att mannen i äktenskapet inte är barnets far. Bekräftelsen ska dock i detta fall alltid vara skriftligen godkänd av modern. (1 kap. 2 § FB). Utredning måste ske och bekräftelsen godkännas av behörig utredare. Om det är tveksamt vem som är far, eller en frivillig bekräftelse inte kan erhållas avgörs frågan genom rättegång. Blodundersökning kan behövas vid tveksamhet.

När det gäller utredning för barn som fötts i äktenskap har kommunstyrelsen ingen skyldighet att inleda utredning annat än på begäran av modern, vårdnadshavare eller den som är registrerad som barnets far. Innan utredning inleds ska prövas om det är lämpligt att utredning sker. Prövningen avses vad som är bäst för barnet.

Beslut att inte inleda utredning fattas av kommunstyrelsen (beslutet kan inte delegeras till delegation/utskott eller tjänsteman). Beslutet kan överklagas till länsstyrelsen.

Utredning före barnets födelse

Om en faderskapsutredning inleds före barnets födelse, bör socialnämnden (i Grums kommun kommunstyrelsen) i den kommun där modern är folkbokförd ansvara för utredningen. Om modern flyttar till en annan kommun före barnets födelse bör nämnden behålla ärendet i avvaktan på födelsen. Den utredande nämnden bör så snart den får kännedom om flyttningen underrätta nämnden i den nya folkbokföringskommunen om att en utredning inletts, så att inte den kommunen i onödan tar kontakt med modern. Nämnden i folkbokföringskommunen, dit anmälan

om barnets födelse skickas, bör å sin sida, när den får reda på att en utredning pågår i en annan kommun, se till att den utredande nämnden får del av födelseanmälan. Om tidpunkten för barnets födelse och övriga omständigheter inte påverkar antagandet att den man som bekräftat faderskapet är far, bör den nämnd som utrett faderskapet godkänna bekräftelsen. Om ärendet är komplicerat, kan socialnämnden (i Grums kommun kommunstyrelsen) flytta över ärendet till den nya folkbokföringskommunen (enligt 2 kap. 3 § FB).

Om modern inte är folkbokförd i Sverige, bör nämnden i regel avvakta med utredningen tills barnet är fött, eftersom det i en sådan situation kan vara svårt att bedöma barnets hemvist.

Om faderskapsutredningen påbörjats före barnets födelse, bör barnets namn och personnummer antecknas i bekräftelsehandlingen efter födseln och innan socialnämnden (i Grums kommun kommunstyrelsen) godkänner bekräftelsen. Om personnummer saknas skriver man i stället in barnets födelsedatum.

Om det bara finns en tänkbar far, kan en bekräftelse godkännas av socialnämnden (i Grums kommun kommunstyrelsen) efter barnets födelse, om den slutliga konceptionstiden (beräknad efter barnets födelse) faller inom den tidigare beräknade konceptionstiden. Skulle så inte vara fallet, behövs ytterligare utredning.

Bekräftelsen kan göras före barnets födelse **men kommunstyrelsens godkännande får inte ske innan barnet är fött** (läs mer under rubriken bekräftelse).

Blodprov

Bestämmelserna om blodundersökning återfinns i föräldrabalken och i lag om blodundersökning mm vid utredning av faderskap.

"Socialnämnden bör verka för att blodundersökning äger rum beträffande modern, fadern och den som kan vara fader till barnet, om denne begär det, eller anledning finns till antagande att modern haft samlag med mer än en man under tid då barnet kan vara avlat" (2 kap. 6 § FB).

Blodundersökning ska alltid ske så snart faderskapet är det minsta tveksamt, t.ex. om flera män uppgivits eller om den uppgivne själv är tveksam till faderskapet eller något annat framkommer, som gör faderskapsfrågan osäker.

Alla blodundersökningar sker numera med s.k. DNA-analys/rättsgenetisk undersökning, vilket gör dem säkra och utslagsgivande. Vid tveksamheter i faderskapsutredningar, eller om mannen begär det ska Grums kommun genomföra ett salivprov på mannen och barnet. Salivprovet skickas sedan till rättsmedicinalverket i Linköping. Vid salivprover ska utredaren använda följande blanketter från socialstyrelsens hemsida;

- Underrättelse om förstående rättsgenetisk undersökning SOSFS 2011:2 Bilaga 8
- Provtagningsintyg vid utredning av faderskap SOSFS 2013:20 Bilaga

Blodprov kan lämnas vid vårdcentral.

Bekräftelse

De allra flesta fastställelser av faderskap sker genom bekräftelse (finns på socialstyrelsens hemsida SOSFS 2011:2 Bilaga 10). En bekräftelse får godtas endast om det kan antas att den man som gjort bekräftelsen är far till barnet (1 kap. 4 § FB). Samlag ska ha förekommit under konceptionstiden mellan barnets mor och mannen ifråga. Det ska också av hänsyn till samtliga omständigheter vara sannolikt att barnet avlats av mannen. Det är av vikt för barnets del att bekräftelsen blir riktig.

Parterna ska alltid styrka sin identitet genom att visa legitimation.

Om utredaren efter utredning anser sig kunna "bedöma faderskapsfrågan med tillräcklig säkerhet, bör han/hon bereda den som antagas vara fader till barnet tillfälle att bekräfta faderskapet" (2 kap. 5 § FB). **Bekräftelse ska ske skriftligt och mannens namnteckning bevittnas av två personer.** Bekräftelsen ska sedan godkännas av modern eller av en särskilt förordnad vårdnadshavare (1 kap. 4 § FB).

För att bli juridiskt giltig måste bekräftelsen därefter godkännas av kommunstyrelsen. Godkännandet ska alltid ha föregåtts av en utredning.

Den utredare, som på kommunstyrelsens vägnar godkänner bekräftelsen får inte bevittna faderns namnteckning.

Bekräftelsen kan göras före barnets födelse **men kommunstyrelsens godkännande får inte ske innan barnet är fött.**

Om barnets far avlidit kan faderskapet inte fastställas genom bekräftelse. Då måste faderskapet fastställas av domstol.

Formkrav för faderskapsbekräftelse

För att en faderskapsbekräftelse ska vara godkänd krävs det (enligt 1 kap. 4 § FB) att det är fadern som skriver under handlingen och att detta bevittnas av två solennitetsvittnen (med detta menas vittnen som är viktig för en rättshandlings giltighet). **Dessa vittnen används inte bara som bevisning, de utgör även ett formellt krav för giltighet av en rättshandling. Faderskapsbekräftelsen är en rättshandling och vittnenas medverkan utgör en nödvändig förutsättning för rättshandlingens giltighet.**

Dock får INTE alla människor framträda som vittnen vid en faderskapsbekräftelse. De som inte får medverka är;

- En person mot vilken rättshandlingen företas
- Personer under 15 år
- Personer som saknar förmåga att inse handlingen innebörd
- Modern till barnet som det gäller
- Barnets tillförordnade förmyndare
- Den utredande tjänstemannen

Vidare ska faderskapsbekräftelsen vara skriftlig och godkännas av kommunstyrelsen (på delegation) och modern om barnet är under 18 år. Även ett myndigt barn kan godkänna bekräftelsen. Anledning till att kommunstyrelsen måste godkänna

bekräftelsen är att lagstiftningen strävar efter att få till stånd enbart faderskapsbekräftelser som har det rätta genetiska förhållandet. Om det vid ett senare tillfälle visar sig att fadern inte är barnets biologiska far kan rätten ogiltigförklara faderskapsbekräftelsen. Detta ske genom att mannens faderskap blir uteslutet på grundval av blodundersökning (1 kap. 4 § FB).

Bekräftelsen är en personlig rättshandling som måste göras av fadern själv, vilket innebär att bekräftelsen inte kan undertecknas av ett ombud för mannen. Om mannen är omyndig kan han avge ett bekräftande förutsatt att han inser vilken verkan denna får, samma sak gäller för personer som har förmyndare. Det finns inga krav på att förmyndare eller god man ska godkänna bekräftelsen. Om fadern är väldigt ung kan förmyndarens godkännande vara en komplettering till faderns bekräftelse.

Dom

Om faderskapet inte fastställs på frivillig väg måste frågan föras vidare till tingsrätt. Vid rättegång kallas modern och även mannen/männen oftast med vite till förhandlingen. Om de inte inställer sig personligen kan domstolen begära polishämtning. Även utredaren bör om möjligt inställa sig till samtliga förhandlingar. Om svarande i målet inte inställer sig i rätten finns, om bevisningen är god, ändå viss möjlighet att få ärendet slutfört och avdömt. Detta används endast i undantagsfall. Tingsrätten kan vid behov förordna god man för svaranden.

Nedläggning av faderskapsutredning

En faderskapsutredning ska bedrivas skyndsamt och ska vara slutförd inom ett år från barnets födelse (2 kap. 8 § FB), om inte särskilda skäl föranleder annat.

Särskilda skäl kan vara att en utredning återupptas eller påbörjas senare än i samband med barnets födelse. Sådana utredningar bör senast vara slutförda inom ett år från det att utredningen återupptogs eller påbörjades. Särskilda skäl kan också vara att det varit svårt att hitta eller få kontakt med den eller de män som modern uppger i utredningen eller med modern själv.

Om en faderskapsutredning inte är slutförd inom sex månader, bör utredaren rådgöra med en överordnad tjänsteman om utredningen ska fortsätta eller om faderskapsärendet ska överlämnas till domstol för rättslig prövning eller läggas ned (2 kap. 7 § FB). Om en faderskapsutredning pågår längre tid än ett år, bör faderskapsärendet föreläggas kommunstyrelsen med förslag till ställningstagande om utredningen ska fortsätta, läggas ned eller om ärendet ska överlämnas till domstol för rättslig prövning. Om utredningen fortsätter sedan den förelagts kommunstyrelsen, bör utredaren var sjätte månad rådgöra med en överordnad tjänsteman om utredningen ska fortsätta eller om faderskapsärendet ska överlämnas till domstol för rättslig prövning eller läggas ned (2 kap. 7 § FB).

I princip är kommunstyrelsen skyldig att se till att faderskap fastställs, men i speciella fall kan faderskapsutredningen läggas ned.

Nedläggning kan ske i följande fall (2 kap. 7 § FB)

- Om det är omöjligt att få erforderliga upplysningar. Det kan vara fall då modern inte kan eller inte vill lämna uppgifter.

- Om det är utsiktslöst att få faderskapet fastställt genom domstol t.ex. där det finns flera tänkbara män.
- I speciella fall där det föreligger samtycke av modern till adoption.
- Om det finns särskilda skäl att tro att en rättegång skulle vara till men för barnet eller utsätta modern för påfrestningar som innebär fara för hennes psykiska hälsa.

Ett beslut om nedläggning innebär inte att ärendet för all framtid är avslutat, utan det kan tas upp igen om nya uppgifter framkommer. Återupptagande av utredning sker vid den socialnämnd som tidigare lagt ner utredningen, oavsett om barnet flyttat.

Beslut om nedläggning fattas av kommunstyrelsen. Beslutanderätten kan inte delegeras till delegation/utskott eller tjänsteman.

Observera;

Innan en påbörjad utredning om faderskap läggs ner ska utredaren, om möjligt, hämta in moderns uppfattning i frågan enligt 2 och 5 §§ kungörelse 1973:810 om socialnämnds medverkan vid fastställande av faderskap. Faderskapsutredningen ska även kommuniceras med modern enligt 17 § FL.

Hävande av fastställt faderskap

En godkänd bekräftelse gäller tills dess att rätten förklarar att det saknar verkan (1 kap. 4 § 3 stycket FB). För att rätten ska kunna häva fastställt faderskap måste det visas att mannen inte är far till barnet.

Har faderskapet fastställts genom dom måste mannen hos Högsta domstolen begära resning i målet.

Utredning sker vid individ- och familjeomsorgen (via kommunstyrelsen) i de fall föräldrarna är ense om att utredning ska göras, eller i de fall någon av föräldrarna begär att faderskapsfrågan ska utredas. Innan utredning inleds bör utredaren samtala med båda föräldrarna för att få fram om det kan finnas grund för ett hävande. Ansvar för utredning åligger den kommun där barnet är folkbokfört då begäran om utredning görs. Kommunstyrelsen är skyldig att göra utredning om barnet är under 18 år. Myndiga personer får själva svara för utredningen, vända sig till advokat mm.

Kommunstyrelsen är dock alltid skyldig att lämna information och lämna ut kopior av tidigare gjord utredning.

Efterforskning

I faderskapsärenden kan efterforskning bli aktuell då vuxna personer söker uppgifter om sitt faderskap eller behöver uppgifter för arvsändamål. Liksom när det gäller adoption har myndig person rätt att få del av allt material om sitt ursprung.

Handlingar rörande personer över 18 år förvaras vid kommunarkivet och vuxna sökande hänvisas dit.

Enligt lagen om insemination (4 §) och lagen om befruktning utanför kroppen (7 §) har ett barn som avlats genom insemination/äggdonation rätt att få del av uppgifter om spermagivaren/äggdonatorn ur sjukhusjournalen. Kommunen är skyldig att biträda barnet i kontakten med sjukhuset om barnet vill ha sådana uppgifter. När det

gäller barn som fötts efter insemination ska inseminationen ha skett efter 1 april 1985. Barnet ska "ha uppnått tillräcklig mognad." Någon närmare åldersgräns finns således inte, utan det får bedömas från fall till fall. Den kommun inom vars område barnet bor ska vara behjälplig.

Arkivering

Nedanstående handlingar ska arkiveras

- Faderskapsbekräftelse
- Protokoll
- Anmälan om gemensam vårdnad
- Påskrivet beslut av utredare
- En eventuell utredning ska skrivas ut och läggas i akten
- En händelseförteckning med aktförteckning ska skrivas ut och läggas i akten

Barn som är födda 2015 ska arkiveras i individ- och familjeomsorgens arkiv i pärmen som benämns; **faderskapsutredningar år 2015**, barn födda 2016 arkiveras i pärmen för **faderskapsutredningar år 2016** osv. Pärmarna levereras till kommunarkivet 5 år efter barnets födelseår.